

Information om generella biotopskyddet

Huvudsyftet med biotopskyddet är att bevara den biologiska mångfalden. Biotopskyddet innebär därför ett förbud mot att bedriva verksamheter eller utföra åtgärder som kan komma att skada naturmiljön och biotopens livsbetingelser. Ingreppets omfattning är inte avgörande utan det är den skada som arbetet kan tillfoga biotopen som är av betydelse. Biotopskyddsbestämmelserna hindrar dock inte arbetsföretag som gynnar biotopens fortbestånd. Följande biotoper är generellt skyddade:

- **Alléer** - Lövträd planterade i en enkel eller dubbel rad som består av minst fem träd längs en väg eller det som tidigare utgjort en väg eller i ett i övrigt öppet landskap. Träden ska till övervägande del utgöras av vuxna träd.
- **Källor med omgivande våtmark i jordbruksmark** - Områden i terräng där grundvatten koncentrerat strömmar ut och där den våtmark som uppkommer till följd av det utströmmande vattnet uppgår till högst ett hektar.
- **Odlingsrösen i jordbruksmark** - På eller i anslutning till jordbruksmark upplagda ansamlingar av stenar med ursprung i jordbruksdriften.
- **Pilevallar** - Hamlade pilar i en rad som består av antingen minst fem träd med ett inbördes avstånd av högst 100 meter i en i övrigt öppen jordbruksmark eller invid en väg där marken mellan pilträden är plan eller upphöjd till en vall, eller av tre träd, om vallen är väl utbildad, mer än 0,5 meter hög och två meter bred. Biotopen omfattar trädradens längd med den bredd den vidaste trädkronans projektion på marken utgör. För det fall vallen är bredare än trädkronornas projektion på marken omfattar biotopen vallen i sin helhet.
- **Småvatten och våtmarker i jordbruksmark** - Småvatten och våtmarker med en areal av högst ett hektar i jordbruksmark som ständigt eller under en stor del av året håller ytvatten eller en fuktig markyta såsom kärr, gölar, vätar, översilningsmarker, kalkkällor, mangelgravar, öppna diken, dammar och högst två meter breda naturliga bäckfåror. Arealbegränsningen avser inte linjära element som öppna diken eller högst två meter breda naturliga bäckfåror. Dammar anlagda för bevattningsändamål innefattas inte i denna biotop.
- **Stenmurar i jordbruksmark** - Uppbyggnader av på varandra lagda stenar som har en tydlig, långsträckt utformning i naturen och som har eller haft hägnadsfunktion eller som funktion att avgränsa jordbruksskiften eller någon annan funktion.
- **Åkerholmar** - Holmar av natur- eller kulturmark med en areal av högst 0,5 hektar som omges av åkermark eller kultiverad betesmark.

Med jordbruksmark menas här mark som används som åker, äng eller betesmark oavsett om fastigheten är taxerad som jordbruksfastighet eller inte. Det kan även vara mark som ligger i långvarig träda.

Utöver dessa generellt skyddade biotoper finns det ytterligare ett antal som länsstyrelsen eller skogsstyrelsen kan skydda genom särskilda beslut.

Biotopernas betydelse för växt- och djurlivet

Många småbiotoper i odlingslandskapet har höga natur- och kulturvärden genom den variation de skapar. De utgör ofta restbiotoper i landskapet, livsmiljöer och reträttplatser för flera av jordbrukslandskapets växt- och djurarter. Flera av dessa arter var tidigare betydligt vanligare men genom jordbrukets rationalisering har förekomsten av sådana livsmiljöer i odlingslandskapet minskat starkt. Detta har fått till följd att många av odlingslandskapets arter är trängda och i flera fall hotade.

Träden i en allé utgör ofta livsmiljö för rödlistade arter framför allt lavar och svampar. I Sverige växer ca 70 olika lavararter och ca 50 mossarter på alléträd. Alléer är även viktiga miljöer för många insekter. De ger även goda häckningsmiljöer och viloplats för fåglar och fladdermöss och som födosöksområde genom sin insekts- och frörikedom. Generellt kan man säga att ju äldre ett träd är desto fler olika arter knyts till det. På pilevallar växer ofta en typisk högrörtsflora och på pilarna finns vanligen mer vanliga arter. Insektsarter som är helt knutna till pilevallar är få. En art som dock visat sig vara beroende av pilar och pilevallar är myskbock.

Vatten från källor är ofta väldigt kallt och mineralrikt. Här växer mestadels starkt specialiserade växter som tex bäckbrämsa och gullpudra. Bland djuren är det inte så många arter som trivs i det iskalla vattnet men den relikta

taggmärkan är ett undantag. Vid övriga småvatten gynnas generellt sett groddjur, fåglar, insekter och annat småvilt av såväl det skydd som den tillgång på föda som biotoperna ger. Hävdade småvatten är oftast artrikare än andra.

Miljön kring stenmurar och odlingsrösen är ofta torr, ljus och varm vilket ger goda livsmiljöer för värmegynnade djur och växter. Stenarna lagrar värme vilket gör att växelvarma djur som ormar, ödlor och insekter uppskattar dessa biotoper. Det varma mikroklimatet gynnar också växter som kan blomma tidigare på dessa platser. Många arter som humlor och nyckelpigor använder dessa biotoper som skydd, övervintringsplats och födosöksområde. I och med att biotoperna är rika på insekter dras insektsätande fåglar och fladdermöss till dem. Stenskvätta och sädesärla bygger gärna bo i odlingsrösen och stenmurar.

På åkerholmar återfinns många ängsväxter som blålocka och prästkrage. En vanlig åkerholme rymmer i medeltal 50 blomväxter, vilket också gör att många nyttoinsekter finner föda där. Fåglar som hämpling och gulspurv trivs på åkerholmar och en del fåglar som tex ormråk bygger sina bon där. Åkerholmar har ofta ett gynnsamt lokalklimat med varma, skyddade och solexponerade sydsidor vilket många värmekrävande arter drar nytta av.

Några exempel på skadliga åtgärder

- Diken och naturliga bäckfåror – lägga igen, täckdika, kulvertera, skapa överfarter, gödselspridning mm.
- Alléer – skada träden genom fällning eller felaktig beskärning, skada rötterna genom grävning, körning och trampande djur, skada stammen genom påkörning med snöplog mm.
- Våtmarker och småvatten – dränera, fylla igen, ovarsam körning, dumpning eller gödselspridning mm.
- Stenmurar och odlingsrösen – ta bort stenar, gödselspridning eller dyl., täcka över med tex sten, grus, ris eller jord.
- Åkerholmar – schakta och gräva, ta bort värdefulla träd och buskar, täcka över med tex sten, grus, ris eller jord, ovarsam körning, gödselspridning eller dyl.

Undantag från förbudet

Beträffande de generellt skyddade biotoperna i odlingslandskapet får länsstyrelsen i enskilda fall medge undantag från förbudet, men bara om det finns *särskilda skäl*. Möjligheten till undantag är till för situationer då andra intressen att nyttja mark- eller vattenområden kan anses vara mer angelägna än intresset av att behålla enstaka, skyddade biotoper. Dispens ska dock ges restriktivt. Vid bedömningen av om särskilda skäl finns ska länsstyrelsen även väga in skadans omfattning på biotopen liksom om skadan är bestående eller inte. Särskilda skäl kan föreligga om:

- Annat naturvårds- eller kulturmiljöintresse står mot intresset att bevara en biotop tex när prioritering mellan olika biotoper eller övriga natur- eller kulturmiljöintressen måste ske.
- Forskning eller undersökning i vetenskapligt syfte.
- Exploatering av stort allmänt intresse, tex ny större allmän väg eller järnväg.
- Dikesrensningar i vattenföretag enligt vattendom, förutsatt att domen inte upphört att gälla.
- Hälsa- och säkerhetsaspekter samt miljöskäl kan göra det motiverat att släppa fram ett arbetsföretag.
- Viss enskild verksamhet kan sammanfalla med ett så stort allmänt intresse att det kan prioriteras på bekostnad av en enstaka biotop.

Sedan den 1 september 2014 ska det också anses finnas särskilda skäl för dispens för en åtgärd som behövs för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark (1). Biotopskyddets syften måste dock fortfarande kunna tillgodoses med hänsyn till förekomsten av samma typ av biotopskyddsområde eller med hänsyn till naturvärdena hos det biotopskyddsområde som dispensen avser och de naturvärden som biotopskyddsområdet bidrar till i landskapet (2).

För att underlätta bedömningen av om 1 och 2 ovan är uppfyllda har Jordbruksverket tagit fram ett beräkningsverktyg. Verktöget kan användas både av handläggare på länsstyrelsen och av dig som söker och finns att hämta från Jordbruksverkets hemsida <http://www.jordbruksverket.se/etjanster/etjanster/miljoochklimat/berakningsverktygforbiotopskydd>. Här finns också en manual som visar hur man använder verktöget.

Tänk på att du inte får börja arbetet innan du fått dispens. Vänta därför med att påbörja förberedelsearbeten.

Lagstiftning

- 7 kap 11 och 11b § miljöbalken
- 5-8 §§ förordning om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Vattenverksamhet

Med vattenverksamhet avses arbeten i vatten och åtgärder som antingen syftar till att förändra vattnets djup eller läge, avvattna mark, leda bort yt- eller grundvatten eller öka grundvattenmängden genom tillförsel av vatten. Exempel på vanliga vattenverksamheter är anläggning av dammar, vägtrummor, grävning och muddring, rensning i vattendrag, dikning och utläggning av undervattenledningar. Generellt krävs tillstånd för vattenverksamhet från mark- och miljödomstolen. Viss vattenverksamhet är dock undantagen från tillståndsplikten och ska anmälas till länsstyrelsen.

När länsstyrelsen får in en ansökan om dispens från biotopskyddet hanterar vi automatiskt eventuell vattenverksamhet i samma prövning. Avgiften blir dock något högre.

Kulturmiljö

Fornlämningar är spåren och lämningarna efter människor och deras verksamhet som är från innan år 1850. Det kan tex vara boplatser, gravfält och ruiner. Länsstyrelsen kan också fornlämningsförklara lämningar som är yngre än 1850 om det finns särskilda skäl. Fornlämningar har ett automatiskt skydd genom kulturmiljölagen. Enligt lagen är det förbjudet att förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning. Länsstyrelsen kan i vissa fall ge tillstånd till ingrepp i fornlämningar.

I samband med handläggningen av biotopskyddsärendet inhämtas synpunkter från kulturmiljöhandläggarna i de fall det behövs. Om åtgärden kräver tillstånd enligt kulturmiljölagen görs detta dock i en separat prövning.

Kompensationsåtgärder

Om intrång i allmänna intressen förväntas uppstå på grund av åtgärden kan krav på kompensationsåtgärder ställas enligt 16 kap. 9 § miljöbalken. Med allmänna intressen avses i detta sammanhang i första hand naturvårdsintressen men kan även avse intrång i andra allmänna intressen tex kulturmiljö.

Man kan tänka sig många olika typer av kompensationsåtgärder beroende på möjligheterna och behovet i respektive område. Exempel kan vara uppbyggande av stenmurar och rösen, anläggande av våtmarker, odlingsfria zoner, skötsel av områden, skapande av ängsmark, stekelsandbädd eller lärkrutor mm. Man kan också använda flera olika kompensationsåtgärder. Tänk bara på att kompensationsåtgärderna inte får utföras inom områden och på ett sådant sätt att befintliga natur- och kulturvärden skadas.

Avgift för prövning

Länsstyrelsen är skyldig att ta ut vissa ansökningsavgifter och den tas ut oavsett om dispens meddelas eller inte. Avgiften för en biotopskyddsansökan är för närvarande 2300 kronor. Dessa regler finns upptagna i 3 kap. 12 § och 7 kap. 1 § förordning om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken och 10 § avgiftsförordning.

Möjligheten till ersättning

Ersättning och inlösen på grund av vissa föreskrifter, föreläggande och förbud regleras i 31 kap. 4 § miljöbalken. Fastighetsägaren har rätt till ersättning på grund av beslut som innebär att mark tas i anspråk eller att pågående markanvändning inom berörd del av fastighet avsevärt försvåras, om beslutet gäller 4p. förbud eller beslut att inte medge dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken inom biotopskyddsområde. Talan ska väckas inom ett år, efter det går rätten till ersättning förlorad.

Länsstyrelsen i Kalmar län, 391 86 Kalmar

Telefon 010-223 80 00 (växel)

E-post kalmar@lansstyrelsen.se

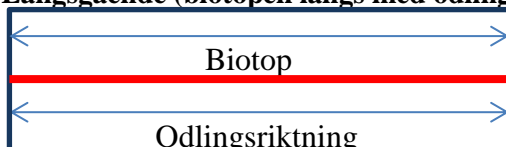
Hur man fyller i blanketten ansökan om dispens från biotopskyddet

Fyll i uppgifterna så noggrant som möjligt. Texta gärna. Om ni vill lämna mer information än vad som får plats på blanketten går det bra att lämna den i separat bilaga.

- 1 Uppgifter om sökanden: namn, adress, telefonnummer m.m. Jordbruksföretag anger även det kundnummer som anges vid SAM-ansökan. Äger sökanden marken eller agerar ni ombud etc. Om "annat" kryssas för glöm inte att ange vad "annat" är.
- 2 Om sökanden inte är markägare ska uppgifter om markägaren fyllas i här. Har markägaren godkänt den planerade åtgärden eller inte?
- 3 Information om var i länet åtgärden ska utföras. Ange fastighetsbeteckning och kommun.
- 4 Ange vilken typ av biotop dispensen söks för. Flera alternativ kan kryssas för på samma blankett. Glöm dock inte att ge den information länsstyrelsen behöver för alla biotoper som dispens söks för.
- 5 Beskriv åtgärderna och syftet med dem. Varför söker ni dispens?
- 6 Kryssa i vilka särskilda skäl som du anger. Om "annat" kryssas för glöm inte att ange vad "annat" är.
- 7 Här anges fakta om biotopen. Om ansökan gäller flera biotoper är det lättare att ange dessa uppgifter för respektive biotop i en bilaga.

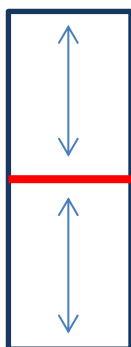
Ange biotopens läge i förhållande till optimal plöjriktning.

Längsgående (biotopen längs med odlingsriktningen)

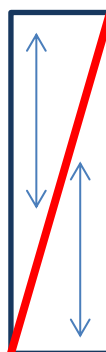

Vid längsgående element överväg att ansöka om öppningar i ändarna istället för hela biotopen.

Tvärgående (biotopen i vägen för odlingsriktningen)

Snett (biotopen i vägen för odlingsriktningen samt att kilar skapas)

- 8 Ange gårdens huvudsakliga driftinriktning tex mjölkproduktion.

Ange gårdens grödfördelning i procent. Andelen av varje gröda är i förhållande till den totala åkerarealen.

- 9 Ange om du kan tänka dig att flytta biotopen till en annan plats och markera i så fall in platsen på en karta.
Om du inte kan/vill flytta biotopen motivera varför.
För allé ska anges antalet träd som ska återplanteras, trädslag på dessa och var de ska planteras.
Motivera om inga träd ska återplanteras.

Beskriv hur miljön på samtliga platser där nya biotoper ska byggas upp. Ange också hur åtgärderna ska utföras och hur de ska skötas i framtiden.

- 10 Ange de övriga kompensationsåtgärder ni planerar för den naturvärdeskada som uppkommer.
- 11 Om ni har någon mer information som ni tycker att länsstyrelsen behöver ta del av kan ni antingen skriva det här eller bifoga på separat papper.
- 12 För att anmälan ska anses komplett och länsstyrelsen ska kunna handlägga ärendet måste denna information bifogas.
- 13 Underskrift

Ansökan om dispens från biotopskyddet enligt 7 kap. 11 § miljöbalken

Samtliga uppgifter som är relevanta för ärendet ska fyllas i.

1	Sökandens namn	Tel.
	Adress	Mobil.
	Postadress	SAM/Kund nr.
	E-postadress (om e-post anges sker korrespondensen i första hand via e-post)	
Jag som ansöker om dispens är ☐ Markägare ☐ Entreprenör ☐ Konsult/ombud ☐ Arrendator ☐ Annat		
2	Markägarens namn	Tel bost.
	Adress	Tel arb.
	Postadress	Mobil
	Markägaren har godkänt planerad åtgärd: ☐ ja ☐ nej	
3	Berörd/a fastighet/er:	Kommun:
4	Typ av biotop: ☐ allé ☐ källa med omgivande våtmark i jordbruksmark ☐ odlingsröse i jordbruksmark ☐ pilevall ☐ småvatten/våtmark/dike i jordbruksmark ☐ stenmur i jordbruksmark ☐ åkerholme	
5	Beskriv ingreppet och ange syftet:	
6	Särskilda skäl: ☐ Annat naturvårds- eller kulturmiljövårdsintresse står mot intresset att bevara en enstaka biotop ☐ Forskning eller undersökning i vetenskapligt syfte ☐ Exploatering av stort allmänt intresse ☐ Dikesrensningar i vattenföretag enligt vattendom ☐ Hälsa- och säkerhetsaspekter samt miljöskäl kan göra det motiverat att släppa fram ett arbetsföretag. ☐ Enskild verksamhet som sammanfaller med ett stort allmänt intresse ☐ Utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark ☐ Annat	
7	Beskrivning av respektive biotop Bredd längdelement (m): Bredd längdelement inkl renar (m): Totalt antal träd i allén: Längd längdelement (m): Storlek ytelement inkl renar (m ²): Antal träd som ska tas bort i allén: Storlek ytelement (m ²): Rörstorlek i dike: Massor som ska tillföras/tas bort (m ³): Höjd/djup (m): Trädslag i allén: Sträcka transport massor (km):	

Biotopens läge i förhållande till optimal plöjriktning	☐ Längsgående	☐ Tvärgående	☐ Snett
--	--------------------------------------	-------------------------------------	--------------------------------

8	Gårdens inriktning:	
	Grödfördelning (%):	
	Redovisning i beräkningsverktyget bifogas: ☐	Annan ekonomisk redovisning bifogas: ☐

9	Biotopen kan byggas upp på annan plats: ☐ Ja (markera in föreslagen plats på karta) ☐ Nej, ange orsak
	Ska träden i allén återplanteras: ☐ Ja ☐ Nej, ange orsak
	Antal träd som ska återplanteras st Trädslag ☐ i luckorna som uppstår/redan finns i allén ☐ som en förlängning av allén
	Beskriv platserna där biotopen ska byggas upp:
	Beskriv hur åtgärden ska utföras och skötas:

10	Övriga kompensationsåtgärder:
----	-------------------------------

11	Kompletterande information:
----	-----------------------------

12	Till anmälan ska bifogas: <ul style="list-style-type: none">• Översiktskarta i lämplig skala som visar aktuellt område.• Detaljkarta i lämplig skala med aktuella biotoper inritade• Skala och norrpil• Fotografier som tydligt visar aktuella biotopers utseende.
----	--

13	Ort och datum Sökandens underskrift
----	--

Avsaknad av uppgifter kan leda till att kompletteringar måste begäras vilket förlänger handläggningstiden. Observera att komplettering kan komma att krävas även om ovanstående uppgifter lämnats.

Anmälan sänds till: Länsstyrelsen i Kalmar län, 391 86 Kalmar